

Stát jako subjekt rozhodčího řízení

Aneb o postavení státu v rozhodčím řízení

Miluše Gonsorčíková*

1. ÚVOD

V posledních desetiletích do světového obchodního trhu začínají stále více zasahovat i subjekty veřejného práva – především státy. Nepředstavují však už regulátora trhu, ale vystupují v pozici obchodníka. Nicméně již při prvním pohledu je zřejmé, že jsou nadány vlastnostmi odlišnými od běžných obchodníků, které znemožňují jejich úplnou asimilaci. Tento stav z právního hlediska způsobuje komplikace. Základ obchodování vytvářejí závazkové právní vztahy, v nichž obě strany mají rovnocenné postavení (což se projevuje i v případě řešení sporů nadřazeným nezávislým subjektem), avšak stát, který není primárně určen k vytváření zisku, si zachovává proti ostatním obchodníkům výhodnější postavení. Tato situace pak může způsobovat, že spravedlivé řešení sporů z uvedených závazků je obtížné. Jedním z možných způsobů jak tento problém eliminovat je tzv. mix arbitráž, t. j. rozhodčí řízení, kdy sporné strany tvoří subjekt veřejného práva (např. stát) a soukromoprávní subjekt.

2. SUBJEKTIVNÍ ARBITRABILITA

Nicméně i v mix arbitráži, se musí rozhodci před samotným řízením zabývat základními otázkami. První z nich je platnost rozhodčí smlouvy. Rozhodčí smlouvu je možno považovat za platnou, pokud splňuje materiální a formální předpoklady. Materiální předpoklady lze dále rozdělit na náležitosti subjektu, objektu a obsahu rozhodčí smlouvy. Formální předpoklady lze, stejně jako u každého právního úkonu, rozdělit na náležitosti vůle a náležitosti projevu. Vzhledem k zaměření tohoto článku nebude tato problematika dále rozebírána, i když lze poznamenat, že podle au-

torčina pohledu je nutno rozhodčí smlouvu považovat za procesní úkon, a tedy, jako u všech procesních úkonů, zkoumat pouze náležitosti projevu vůle (určitost, srozumitelnost, formu), nikoliv náležitosti vůle samotné.¹

Mezi materiální subjektivní předpoklady rozhodčí smlouvy patří způsobilost stran rozhodčí smlouvu uzavřít. Tato otázka bývá někdy v zahraniční literatuře označována za subjektivní arbitrabilitu či arbitrabilitu *ratione personae*.²

Za materiální předpoklady objektu je pak možno označit charakteristiku sporů, tak jak je vymezena v § 2 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (dále jen ZRŘ), tedy spory majetkové, o nichž lze uzavřít smír a jež jsou řešitelné před soudy obecnými, s výjimkou sporů taxativně uvedených. Pokud spor uvedené charakteristice vyhovuje je označován podle české literatury za arbitrabilní (podle zahraniční literatury je tato vlastnost sporu označována za objektivní arbitrabilitu či arbitrabilitu *ratione materiae*).³

Podle české literatury lze též rozlišovat subjektivní a objektivní arbitrabilitu. Nicméně za objektivní arbitrabilitu se považuje vymezení sporů přípustných k řešení před rozhodci, čili výše uvedené spory podle ZRŘ. Za subjektivní arbitrabilitu se pak považují spory, které v rámci objektivně arbitrabilních neboli arbitrabilních sporů strany vyberou pro řešení prostřednictvím rozhodčího řízení. Subjektivní arbitrabilita tak v české literatuře tvoří podskupinu objektivní arbitrability.⁴ Na druhou stranu podle judikatury United States Supreme Court otázka arbitrability navíc zahrnuje samotnou existenci a platnost dohody stran řešit svůj spor prostřednictvím arbitráže.⁵

Pokud se tedy zamyslíme nad otázkou zkoumání přípustnosti řešení sporů rozhodci v případě sporů,

* JUDr. Miluše Gonsorčíková, Právnická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc

¹ Srov. RŮŽIČKA, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Dobrá Voda u Pelhřimova, 1. vydání, 2003, str. 37. ELLER, O.: Mezinárodní právo procesní. Univerzita J. E. Purkyně, 1. Vydání, Brno 1987, str. 83. ROZEHNALOVÁ, N.: Mezinárodní právo obchodní. II. Část. Řešení sporů. MU, Brno 2000, str. 48.

² GOLDMAN, F. G.: On International Commercial Arbitration. Kluwer Law International, 1999, str. 312.

³ GOLDMAN, F. G.: On International Commercial Arbitration. Kluwer Law International, 1999, str. 313.

⁴ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. ASPI Publishing, 1. Vydání, Praha, 2002, str. 70. RŮŽIČKA, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Dobrá Voda u Pelhřimova, 1. vydání, 2003, str. 35.

⁵ GOLDMAN, F. G.: On International Commercial Arbitration. Kluwer Law International, 1999, str. 312.

kdy jednou ze stran je stát či státem kontrolovaný subjekt, podle české literatury tato otázka spadá do zkoumání objektivní arbitrability sporu, a naopak podle zahraniční literatury by se jednalo o otázku spadající do subjektivní arbitrability.

Budeme-li se dále zabývat arbitrabilitou případů, kdy jednou ze stran je stát, je nanejvýš důležité zkoumat, zda je takový případ arbitrabilní z hlediska subjektů a zároveň i z hlediska svého předmětu. V případech mix arbitráže jsou však tyto oblasti, jak bude dále uvedeno, úzce propojeny.

3. STÁT JAKO SUBJEKT ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Z hlediska subjektu je nutno v případě strany představující stát primárně určit:

- a) zda má právní způsobilost
- b) zda má způsobilost k uzavření rozhodčí smlouvy, příp. zda má způsobilost k uzavření rozhodčí doložky pro daný případ
- c) dosah státní imunity

Strana, která se státem rozhodčí smlouvu uzavírá, by měla na všechny tyto otázky pamatovat, jelikož je zřejmé, že dříve než se rozhodčí budou moci zabývat samotným případem, budou se s nimi muset vyrovnat. Na druhou stranu je pravděpodobné, že stát bude chtít tato úskalí mix arbitráže využít ve svůj prospěch. Tato skutečnost vychází mimo jiné z rozdílného očekávání stran. Jak uvádí Fox, soukromoprávní subjekt od rozhodčího řízení očekává únik od striktních požadavků soudního řízení, pro stát je to naopak do jisté míry ztráta svobody.⁶

Přes tato úskalí a také z důvodu striktního do držování základní zásady mezinárodního práva *par in parem non habet iurisdictionem*⁷ je mix arbitráž pro podnikatele pocházející z cizích států v podstatě jedinou možností, jak řešit spor se státem v relativně neutrálním prostředí.⁸

4. PRÁVNÍ ZPŮSOBILOST

První nejasností jsou, jak bylo výše uvedeno, spojeny s otázkou právní subjektivity státu, příp. jím kontrolovaných subjektů. Pro smluvní stranu se totiž může stát nepřehledné, zda stát jako subjekt uzavírající rozhodčí smlouvu má právní subjektivitu, či zda se jedná o entitu, která je součástí státu, nebo naopak je možno ji považovat za samostatný subjekt.

Tato problematika souvisí mimo jiné s rozlišováním činností státu na tzv. *acta iure imperii* a *acta iure gestionis*. Kdy první je možno označit za činnost státu, který působí ze své státněmocenské funkce, především při vydávání výsostných aktů (*Etat souverain*). Druhé pak za činnost státu, kdy působí obdobně jako právnická osoba, především jako podnikatel (*Etat commerçant*). Toto rozlišení činností státu je více patrné od konce 19. století, kdy se cizí státy ve skutečné konkurenci se soukromoprávní oblastí začínají účastnit mezinárodního hospodářského života ve stále rostoucím objemu.⁹ Ačkoliv je však rozlišování těchto dvou činností státu navýsost podstatné, jak bude dále patrné především při zkoumání státní imunity, neexistuje pro ně jednotné pravidlo.¹⁰ To naznačuje i případ s koupí cigaret pro zásobování vojsk (Gugenheim vs. *Etat Vietnamien*, ILR 1955, str. 224, potvrzeno Cass. Civ. 19. 12. 1961, *Clunet* 1962, str. 434).¹¹

Nicméně při rozlišování činností státu a ostatních entit lze označit jako základní pravidlo tvrzení, že stát je odpovědný za všechny právní úkony učiněné jeho orgány.¹²

Další problém se však objevuje, pokud není zcela jasné, zda se jedná o samostatný subjekt, nebo o součást státu. Tato problematika je vlastní především státům s plánovaným hospodářstvím, kdy obchodování se zahraničím bylo a je považované téměř za výsostné právo státu. Týká se to tak především státem kontrolovaných společností či státních podniků, u nichž je nutné zkoumat, zda se jedná o subjekt s vlastní právní subjektivitou, či o součást státu. Základním principem v těchto situacích je, že státem kontrolované společnosti a státní podniky mají vlastní právní subjektivitu oddělenou od státu.¹³

⁶ Fox, H.: States and the Undertaking to Arbitrate, 37 I. C. L. Q. 1, 4 1988.

⁷ Tuto zásadu zmiňuje již Bartol ze Sassoferara poč. 19. století.

⁸ Například uzavře-li Česká republika s německým podnikatelem smlouvu, kterou Česká republika poruší. Německý podnikatel může žalovat Českou republiku bez dalšího pouze před českými soudy, nikoliv před soudy v Německu. Ale uzavřou-li rozhodčí smlouvu, může být spor řešen před rozhodčím soudem v Německu.

⁹ SEIDL-HOHENVELDERN, I.: Mezinárodní právo veřejné. ASPI Publishing, s. r. o., Praha, 1999, str. 98.

¹⁰ Viz ŠTURMA, BALÁŠ: Mezinárodní ekonomické právo. Str. 44 a násl. Mezinárodní právo veřejné. Str. 259.

¹¹ SEIDL-HOHENVELDERN, I.: Mezinárodní právo veřejné. ASPI Publishing, s. r. o., I. Vydání, Praha, 1999, str. 259.

¹² Na základě tohoto argumentu byla odmítnutá námitka libyjské vlády v případě *TEXACO*, která tvrdila, že není odpovědná za ústupky učiněné jejím ministrem pro nerostné suroviny. GOLDNER, I.: Arbitration and Public Policy: States and state-Controlled Corporations in International Commercial Arbitration. 7 Croatian Arbitration Yearbook 159, 2000.

¹³ GOLDNER, I.: Arbitration and Public Policy: States and state-Controlled Corporations in International Commercial Arbitration. 7 Croatian Arbitration Yearbook 159, 2000.

Jednou z výjimek z tohoto pravidla je teorie založená na principu estoppel. Ta vychází ze skutečnosti, že pokud bylo společnosti státem uloženo právo vydávat státněmocenské akty, lze v tomto případě daný subjekt, považovat za součást státu bez vlastní právní subjektivitu.¹⁴

5. ZPŮSOBILOST K UZAVŘENÍ ROZHODČÍ SMLOUVY

Další otázky vznikají při určování, zda daný stát má způsobilost uzavřít rozhodčí smlouvu. Zkoumání této otázky z pohledu České republiky nepůsobí větší problémy. Naproti tomu existuje několik států, jejichž právní řády možnost státu podřídit spor rozhodčímu soudu omezují. Je to např. právní řád Francie, který stanoví zvláštní podmínky pro případ vnitrostátní arbitráže či právní řád Belgie. Právní řády Iránu či Sýrie umožňují rozhodování sporů pouze, pokud je k tomu stát zmocněn zastupitelským orgánem či jinou veřejnoprávní institucí.¹⁵

Touto problematikou se zabývá i Evropská úmluva o obchodní arbitráži¹⁶ v ustanovení čl. 2 odst. 1, která stanoví, že právnické osoby, které jsou podle právního řádu považovány za právnické osoby veřejného práva mohou platně uzavírat rozhodčí smlouvy. Toto ustanovení však činí interpretační problémy a podle ustanovení čl. 2 odst. 2 k němu mohou přistupující státy učinit výhradu. Tuto výhradu však učinila pouze Belgie, která omezila dosah tohoto ustanovení pouze na stát.¹⁷

Není však možné spoléhat se pouze na právní úpravu státu, který je stranou rozhodčí smlouvy. Většina států je totiž stále založena na teritoriální koncepci při posuzování arbitrability, např. ČR. Pak je tedy nutné zkoumat, jak se k této problematice staví právo místa konání arbitráže, tedy *lex loci arbitri*. Např. podle ustanovení § 177 odst. 2 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém z roku 1987 platí, že pokud je stranou rozhodčí smlouvy stát nebo podnik či společnost jím kontrolovaná, neuplatní se jeho ná-

rodní právo při posuzování způsobilosti být stranou rozhodčího řízení a zároveň se neuplatní k posouzení arbitrability sporu. Podobnou úpravu má i Německo. Tato zásada je stále více přijímána a začíná se z ní stávat mezinárodně uznávané pravidlo.¹⁸ Např. Komora pro mezinárodní právo soukromé v září 1989 při svém zasedání v Santiagu di Compostela přijala resoluci, která stanoví, že stát, státní podnik či subjekt kontrolovaný státem nemůže v případě, že pro daný spor uzavřel rozhodčí smlouvu, uplatnit námitku nezpůsobilosti být subjektem rozhodčího řízení.

6. IMUNITA STÁTU

Největší problémy pak samozřejmě budou spojeny s dosahem státní imunity.

Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno, nejsou již v současné době velké nejasnosti s imunitou ve fázi zahájení řízení, ale o to více je sporná otázka uznání rozhodčího nálezu v případě jeho výkonu.

Otázka státní imunity může vzniknout v těchto fázích rozhodčího řízení:

1. v průběhu rozhodčího řízení
 - ve vztahu k místně příslušnému státnímu soudu
2. při uznání a výkonu rozhodčího nálezu
 - ve vztahu ke státnímu soudu, u něhož je o výkon rozhodčího nálezu žádán
 - ve vztahu k majetku, který se nachází na území daného státu

Otázkou také je, zda tím že státní subjekt uzavře rozhodčí smlouvu, implicitně se tak vzdává své imunity vůči fázi nalézací a vykonávací, či pouze vůči samotnému rozhodčímu řízení.^{19, 20}

Ačkoliv se po světových událostech konce minulého století mohlo zdát, že otázka státních imunit by se mohla stát předmětem mnohostranných mezinárodních smluv, bohužel toto se nevyplnilo a uvedená pro-

¹⁴ GOLDNER, I.: Arbitration and Public Policy: States and state-Controlled Corporations in International Commercial Arbitration. 7 Croatian Arbitration Yearbook 159, 2000.

¹⁵ GOLDMAN, F. G.: On International Commercial Arbitration. Kluwer Law International, 1999 str. 315.

¹⁶ Vyhláška ministerstva zahraničních věcí 176/1996 Sb., o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži.

¹⁷ GOLDMAN, F. G.: On International Commercial Arbitration. Kluwer Law International, 1999 str. 322.

¹⁸ HORACIO A. GRIGERA NAÓN: Choice-of-Law Problems in International Commercial Arbitration. Recueil de Courts, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague 2001, str. 100.

¹⁹ BALAŠ, V., ŠTURMA, P.: Kurs mezinárodního ekonomického práva. C. H. Beck, Praha, 1997, str. 39.

²⁰ Např. pařížský odvolací soud v roce 1982 ve sporu Iran vs. Eurodif et al. judikoval, že rozhodčí smlouva přímo stát nezbujuje imunity při výkonu rozhodnutí, mimo majetek, jenž byl nebo zamýšlel být určen k splnění dluhu, který se stal předmětem sporu. Naproti tomu v roce 1996 odvolací soud v Rouen ve sporu Société Bec Frères vs. Office des Céréales de Tunisie rozhodl, že tím, že tuniská vláda uzavřela rozhodčí smlouvu, již předložila spor ad hoc rozhodčímu řízení, vzala se tímto aktem jak imunity pro fázi nalézací, tak pro fázi výkonu rozhodnutí. Podobně rozhodl Court de Cassation v roce 2000 ve sporu Creighton vs. Qatar, nicméně zde byla uzavřena rozhodčí doložka podle čl. 24 (2) Pravidel ICC z roku 1988, jež stanoví, že strany se vzdávají svých práv jimiž by mohly rozhodčí nález napadnout.

blematika zůstává nadále jednotně neupravena ve vnitrostátních právních řádech či dvoustranných mezinárodních smlouvách.²¹

Nejinak je tomu v České republice. Zde neexistuje zvláštní úprava týkající se postavení státu v rozhodčím řízení. Problémy samozřejmě nebude činit vnitrostátní arbitráž, kdy jednou ze stran bude Česká republika a druhou česká právnická či fyzická osoba, tehdy se totiž použije ustanovení § 21 Občanského zákoníku či ustanovení § 261 odst. 2 Obchodního zákoníku. Složitější je však situace, kdy Česká republika vede spor s cizím státním příslušníkem.

V této souvislosti je nutno připomenout zvláštní úpravu týkající se sporů z mezinárodních investic. Česká republika má s více než šedesáti státy uzavřenu mezinárodní smlouvu o ochraně investic²². Tyto smlouvy také upravují postup při řešení sporů, kdy je investorem po marném pokusu o smírné vyřešení sporu dána možnost zvolit mezi českými státními soudy či Mezinárodním střediskem pro řešení sporů z investic (ICSID) či rozhodčím řízením ad hoc. Takové smlouvy je pak nutno považovat za případy, kdy se Česká republika vzdává imunity. Někdy se v těchto smlouvách vyskytuje i ustanovení upravující fázi výkonu rozhodčích nálezů, takže i tato otázka nečiní žádné problémy.

Nelze též opomenout Úmluvu o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států tzv. Washingtonskou úmluvu²³, která byla 18. března 1965 z iniciativy Světové banky sjednána ve Washingtonu. K řešení uvedených sporů bylo zřízeno již výše zmiňované Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID)^{24,25}. V dané smlouvě se smluvní strany zavázaly, že neposkytnou diplomatickou ochranu v případě sporu, o němž se jejich občan s jinou smluvní stranou dohodli, že bude předložen rozhodčímu řízení podle Washingtonské úmluvy²⁶. Takto vydaný rozhodčí nálezez bude závazný a vykonatelný ve všech smluvních státech uvedené úmluvy, čímž stranám zaručuje rychlé vydání platného titulu pro výkon rozhodnutí.²⁷ Ani zde však není nejasnost ohledně imunity ve fázi výkonu rozhodnutí odstraněna.

Nicméně v ostatních případech je situace komplikovaná více. Z hlediska české právní úpravy je nut-

no vycházet z ustanovení § 47 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen ZMPS), z něž vyplývá, že z pravomoci českých soudů jsou vyňaty cizí státy, jež požívají imunity. Jelikož se však rozhodčí smlouvou přenáší pravomoc soudů na soudy rozhodčí, je nutno toto ustanovení rozšířit i na rozhodčí řízení. Potom lze považovat platně uzavřenou rozhodčí smlouvu za akt, jímž se stát své imunity vzdává. Bude-li tedy na území České republiky probíhat rozhodčí řízení, jehož jedna strana bude cizí stát a rozhodčí smlouvu bude podle českého práva možno označit za platnou, pak i v případě, že jedna ze stran napadne rozhodčí nálezez u českého soudu, bude tento soud s největší pravděpodobností moci v dané věci rozhodnout. Obdobné stanovisko je zaujímano i v zahraniční literatuře.²⁸

Sporná však zůstává situace ve fázi výkonu rozhodčího nálezu. Vzhledem k tomu, že Česká republika nemá zvláštní právní úpravu, bude pro uznání a výkon takového rozhodčího nálezu určující Newyorská úmluva.²⁹ Rozhodné tedy bude, aby rozhodčí řízení proběhlo a rozhodčí nálezez byl vydán v souladu především s článkem V dané úmluvy. V této souvislosti je pak nutno řešit 2 situace, nejprve zjistit, zda národní soud může nad cizím státem vykonávat jurisdikci, a zadruhé posoudit, zda majetek daného státu nepožívá imunity.

První otázka musí být řešena především ve vztahu k Newyorské úmluvě, i když ta se výslovně otázkou státní imunity nezabývá. V USA byla tato situace řešena např. ve sporu Creighton vs. Katar. Kdy společnost Creigron žádala o výkon rozhodčího nálezu vydaného ve Francii před soudy USA. Americký soud nejprve prozkoumal, zda má nad Katarom personální jurisdikci. V této souvislosti bylo zjištěno, že Katar není smluvní stranou Newyorské úmluvy, nicméně rozhodčí nálezez byl vydán ve Francii, která je smluvní stranou zmiňované úmluvy, a proto musí být tato úmluva aplikována. Rozhodčí nálezez je tak v USA vykonatelný. Otázka státní imunity, zde však stále zůstala. Americký soud tak dále judikoval, že jestliže nesmluvní stát Newyorské úmluvy uzavře rozhodčí smlouvu,

²¹ Viz REISMAN, W. M.: *International Arbitration and Sovereignty*. Arbitration International, č. 3, 2002.

²² Česká republika je v současnosti vázána 64 dvoustrannými dohodami o vzájemné podpoře investic. Z nich 16 podepsala ještě ČSFR (resp. V jednom případě dokonce ČSSR) a Česká republika do nich sukcesovala. Zbývající větší část dohod pak byla uzavřena od vzniku ČR. ŠTURMA, P.: *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Linde, 1. vydání, Praha, 2001.

²³ Sdělení ministra zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.

²⁴ Zpočátku se státy k této instituci stavěly rezervovaně, nicméně v posledních letech jeho význam roste. Naznačují to i uváděné statistiky, z nichž vyplývá, že v roce 1999 bylo Středisku předloženo 10 nových sporů, kdežto v roce 2002 to již bylo 19 sporů. LEGUM, B.: *Trends and Challenges in Investor-State Arbitration*. Arbitration International, č. 2, 2003.

²⁵ Prvním „českým“ případem, byl před tribunálem ICSID řešen je případ ČSOB vs. Slovenská republika. Viz ŠTURMA, P.: *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. Linde, 1. vydání, Praha, 2001.

²⁶ BALAŠ, V., ŠTURMA, P.: *Kurs mezinárodního ekonomického práva*. C. H. Beck, Praha, 1997, str. 153.

²⁷ DELAUME, G. R.: *Sovereign Immunity and Transnational Arbitration*. Arbitration International č. 3, 1987.

²⁸ Např. REDFERN, A., HUNTER, M.: *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, Sweet and Maxwell, Londýn, 1999, str. 479.

²⁹ Vyhláška ministerstva zahraničních věcí ze dne 6. listopadu 1956 o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů č. 74/1959 Sb.

ve které stanoví, že spor bude řešen ve smluvním státě dané úmluvy, implicitně to neznámá, že se vzdává své imunity pro výkon daného rozhodnutí v dalším smluvním státě. Na rozdíl od případu, kdyby se jednalo o smluvní stát Newyorské úmluvy. Podle článku 1605 (a) (6) Foreign Sovereign Immunities Act (dále jen FSIA) bylo pak stanoveno, že v daném případě, nemůže být nález vykonán, jelikož nad Katarom nemůže USA jen na základě rozhodčí smlouvy vykonávat jurisdikci.

Otázkou je, jak by se s touto situací vyrovnaly české soudy, jelikož akademické odpovědi na ni nejsou zatím zcela jasné.³⁰

Pokud je nález uznán a je možno jej vykonat, vzniká také otázka jaký majetek může být předmětem výkonu rozhodnutí. Podle rozhodnutí pařížského soudu ve věci *Noga vs. Russian Federation* vzdání se imunity pro výkon rozhodnutí se nevztahuje na tzv. imunitu diplomatickou. Obdobné stanovisko zaujal i bruselský odvolací soud ve věci *Central Bank of Iraq vs. The State of Iraq*. V USA platí již zmiňovaný FSIA, jenž v článku 1610 (a) stanoví, že majetek, jenž se nachází ve Spojených státech amerických a je cizím státem užíván ke komerčním účelům nepožívá imunity, pokud se stát své imunity vzdá ať již explicitně či implicitně nebo se jedná o majetek, který je předmětem sporu. Při projednávání tohoto zákona bylo též stanoveno, že vzdání se imunity nebude zahrnovat imunitu diplomatickou. I když toto ustanovení není v zákoně výslovně uvedeno, americké soudy tuto zásadu dodržují.³¹ Dále vznikla otázka, co je možno považovat za komerční účel. Ve sporu *Gibbons vs. Republic of Ireland* byl v souladu s čl. 25 Vídeňské úmluvy³² stanoveno, že i když je účet částečně užíván k obchodním účelům, ale jeho hlavním záměrem je zabezpečovat běh diploma-

tické mise, neztrácí tento účet imunitu. Francie takový zastřešující zákon nemá³³, avšak francouzské soudy se drží obdobných zásad. Ve Velké Británii pak platí zákon označovaný jako *State Immunity Act*, který stanoví, že stát může namítat imunitu pouze pro *acta iure imperii*, ne však pro své komerční aktivity.³⁴ Dále uvádí, že stát se může vzdát své imunity ať výslovně nebo implicitně uzavřením rozhodčí smlouvy. Naproti tomu Nejvyšší soud ve Švýcarsku uvedl, že cizí rozhodčí nález proti cizímu státu bude vykonán pouze, bude-li prokázán dostatečný vztah (*Binnenbeziehung*, *inner connection*) rozhodčího nálezu ke Švýcarsku³⁵.

Závěrem je tedy možno poznamenat, že pokud je žádáno o výkon rozhodčího nálezu z mix arbitráže, je nutno počítat s tím, že každý stát bude aplikovat národní procesní normy³⁶, a tudíž může výkon takového nálezu z důvodu výhrady imunity odmítnout. Pokud je tedy pozice soukromého subjektu při vyjednávání se státem dostatečně silná, je dobré bezvýhradně trvat na tom, aby byla do smlouvy zařazena doložka, v níž je výslovně uvedeno, že se stát vzdává své imunity i pro případ výkonu rozhodnutí.³⁷

7. ZÁVĚR

Zkoumaná úskalí mix arbitráže nejsou jedinými a ani uváděné závěry nelze považovat za definitivní. Účelem příspěvku bylo, spíše než nalézt dogmatické odpovědi na naznačené otázky, upozornit na v české odborné literatuře do jisté míry opomíjenou oblast rozhodčího řízení. Nicméně, ač některé skutečnosti jsou i nadále zahaleny rouškou nejasností, s rozvojem celosvětového obchodování lze očekávat, že i ony budou v blízké budoucnosti více objasněny.

³⁰ Vynětí z pravomoci justičních orgánů je třeba z věcného hlediska chápat tak, že zahrnuje nejen projednání žaloby, ale také výkon rozhodnutí již vydaného a veškeré procesní otázky, včetně doručování soudních písemností a požadování svědeckých výpovědí. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., ZÁLESKÝ, R.: *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. Masarykova univerzita, Brno, 2002.

³¹ Např. ve sporu *Birch Shipping Cooperation vs. The Embassy of the United Republic of Tanzania*.

³² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 157/1964 Sb., Vídeňská úmluva o diplomatických stycích čl. 25: Přijímající stát všemožně usnadní výkon funkcí mise.

³³ TRUCK, N. B.: *French and US Courts Define Limits of Sovereign Immunity in Execution and Enforcement of Arbitral Awards*. *Arbitration International*, č. 17, 2001.

³⁴ Anglický soud tak ve sporu *Atcom Ltd. vs. Kolumbie* judikoval, že tvrzení kolumbijského ambasadora, že účet vedený u anglické banky slouží k zabezpečování diplomatické mise, je dostačující pro udělení imunity do té doby než bude jeho tvrzení vyvráceno protídůkazem.

³⁵ Na základě této zásady byl švýcarským soudem odmítnut požadavek výkonu rozhodčího nálezu společností *Liamko* proti *Líbyi*.

³⁶ RŮŽIČKA, K.: *Rozhodování sporů z mezinárodních investic*. *Obchodní práva*, č. 11, 1997.

³⁷ TOOPE, S. J.: *Mixed International Arbitration: Studies in Arbitration between States and Private Persons*. *Journal of International Arbitration*, č. 5, 1988.